

ARGE'ye dayalı kamu tedarik politikası (III)

Aykut Göker

ARGE'ye dayalı tedarikin dünyada en çok kullanıldığı alan savunma tedarikidir. Bütün ülkelerde savunma tedariki kamu alımlarının önemli bir yüzdesini oluşturmaktadır. Soğuk Savaş sonrasında da bu gerçek değişmemiştir. Savunma tedarikinin bir başka çarpıcı özelliği, serbest ticareti bütün dünyada ekonomik bir norm olarak egemen kılmayı amaçlayan **Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşması** ve **Ekleri'nin** kapsamı dışında bırakılmış olmasıdır. Diğer bir deyişle, savunma tedariki, küreselleşmenin bu temel belgesiyle perçinlenen, “**ulusal sınırların** serbest ticaretin önüne çıkardığı engelleri kaldırma” anlayışının geçerli olmadığı bir alandır. Bu demektir ki, eğer istiyorsanız, savunma ihalelerine **millî ana yüklenicilerinizden** (*national prime contractors*) başkasını sokmayabilirsiniz.

Hatırlanması gereken iki nokta daha var; bunlardan birincisi, savunma alanının en uç teknolojilerin geliştirildiği bir alan olma özelliğini koruyor olmasıdır. İkincisi de, savunma araştırmalarında **çift amaçlılığın** gözetilmesidir. Yani, savunma amacıyla **kamu fonları** kullanılarak geliştirilecek teknolojiler sivil amaçlarla da kullanılabilir olmalıdır. Bu ilke özellikle ABD'de ulusal bir politika olarak izlenmektedir. Böylece, **millî ana yükleniciler**, Federal Hükûmet'in ARGE'ye dayalı **millî savunma tedariki** şemsiyesi altında ve kamu fonlarını kullanarak geliştirdikleri teknolojilerden sivil kullanıma açık ürün ve sistemler geliştirmek için de yararlanabilmekte; ya da bu teknolojiler yine sivil amaçlarla kullanılmak üzere başka Amerikan firmalarına transfer edilebilmektedir. Sonra da bu firmalar, bu ürün ve sistemleriyle, “**küreselleşme**” şemsiyesi altında giderek serbestleştirilen dünya pazarlarına büyük bir rahatlıkla çıkabilmektedirler. 'Internet'in, ABD'de askerî amaçlarla geliştirilmiş teknolojilere dayandığı ve Amerikan Sanayii'nin bu alandaki rekabet üstünlüğü herkesçe bilinmektedir. (Savunma tedariki konusunda, ülkemizdeki en kapsamlı incelemeleri yapan, E.Mu.Tuğg. Aytekin Ziyilan ve arkadaşlarının çalışmalarına, adresi aşağıda verilen siteden ulaşabilirsiniz.)

ARGE'ye dayalı kamu tedariki, önceki iki yazımda da belirttiğim gibi, yalnızca savunma alımlarında geçerli olan bir araç değildir. OECD gibi uluslararası bir kuruluş, “**ülkelerin inovasyon yeteneğinin**” ve “**yeni doğan prodüktif hizmet sanayilerinin** [yazılım sanayileri vb.]” geliştirilebilmesi için, hükûmetlere bu aracı kullanmalarını tavsiye etmektedir. KOBİ'lerin sorunlarının ve çözüm yollarının görüldüğü Uluslararası Bologna Toplantısı (15 Haziran 2000) sonunda yayımlanan bildirmede de, bu tür işletmelerin ARGE ve inovasyon yeteneklerinin artırılabilmesi için hükûmetlerin yine aynı araçtan yararlanmaları gereği dile getirilmiştir. Bunlar, diğer ülkeler için kâğıt üstünde kalan tavsiyeler değildir. Müfit Akyos'un dilimize aktardığı, TEKES (Finlandiya Ulusal Teknoloji Ajansı) tarafından hazırlanmış bir rapordan öğrendiğimize göre, Birleşik Krallık'ta yürürlüğe konan bir program çerçevesinde (Small Business Research Initiative), küçük firmalardan toplam 1 milyar £'e kadar, ARGE'ye dayalı kamu tedarikinde bulunularak, bu tedarik kapsamında, toplam 50 milyon £'lık de araştırma yapmalarının sağlanması plânlanmıştır.

ARGE'ye dayalı tedarik politikasının başarıya ulaşması için, bu politikanın, başka alanlarda alınacak önlemlerle de desteklenmesi gerekir. TTGV ve TESİD Yönetim Kurulları Başkanı Dr. Fikret Yücel'in belirttiği gibi, “ithâl edilen pek çok enformasyon ya da telekomünikasyon ürününde, Fince, Flâmanca, Yunanca vb. dillerde kullanım kılavuzları bulunmasına karşın, bunların Türkçe'si bulunmamaktadır. Olanların da anlaşılması zordur. Dahası, yine bu tür

ürünlerin pek çoğunda, bu ürünlere ait, ülkemizde kurulmuş bir bakım-onarım zinciri yoktur. Oysa, bütünleşmeye çalıştığımız AB'ye dâhil herhangi bir ülkenin, bu tür ürünlerin ithâline izin vermesi söz konusu değildir.” Eğer bir yanda, ithalâtta, bu dereceye varan bir serbestlik ve sürekli olarak sanayimiz aleyhine işleyen böylesine bir haksız rekabet ortamı varsa, bu takdirde, ARGE'ye dayalı tedarik gibi ince düzenlemelerle uğraşmak, elbette anlamsız olur. Yapılması gereken, şu küreselleşme rüzgârlarına biraz fazlaca kaptırdığımız ulusal çıkarlarımızı ve bu çerçevede sanayimizin çıkarlarını, **bu rüzgârları estiren ülkeler kadar koruyabilmek** (daha fazlası değil) ve gerekli önlemleri birbirini tamamlayan bütün alanlarda almaktır.

<http://www.inovasyon.org>

BBT. 14 Aralık 2002.